

ספרות עברית וכללית

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון:	שירה (שירים מן המחצית השנייה של המאה ה־20 – (25×1) – 25 נקודות
	בנושא "החברה הישראלית – בין שבר לאיחוי")
פרק שני:	דרמה – (40×1) – 40 נקודות
פרק שלישי:	ספרי קריאה – (35×1) – 35 נקודות
	סה"כ – 100 נקודות

שלושת הפרקים בבחינה הם **חובה**.

ענה על שאלה אחת בכל אחד מן הפרקים.

ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימת יצירות.

- ד. הוראות מיוחדות:
- (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.
 - (2) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.
 - (3) שים לב לכתב, לכתוב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.
 - (4) לנבחנים אינטרניים: **חובה** לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו. לנבחנים אקסטרניים ונבחני משנה: תימסר רשימת יצירות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות
פרק ראשון — שירה
שירים מן המחצית השנייה של המאה ה־20 בנושא "החברה הישראלית — בין שבר לאיחוי"
(25 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 1-4.

1. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

על שתיקתם של התימנים / אהרן אלמוג

אֶל בֵּית סְבִי בָּאוּ תִימָנִים מְמַחֲנֵה יוֹסֵף
יָשְׁבוּ וְשָׁתְּקוּ
כְּשֶׁאָחַד שָׁר הַשְּׁנִי חֶכֶה
כִּי גָדַלְתִּי בֵּין נְהֻמָּה
לְשִׁתִּיקָה
עֲכָשׁוּ הַתְּקִינוּ לְאָבִי טֵלְפוֹן וְהוּא יוֹשֵׁב
וּמְחַכֶּה לְצִלְצוֹל
שְׂמוֹנִים שָׁנָה שָׁתַק שָׁתְּקוּ אָבוֹתָיו
עֲכָשׁוּ הוּא רוֹצֵה שִׁיקְשִׁיבוּ לְדַבְּרוֹ

הסבר את המשמעות של שתי השורות המסיימות את השיר בהקשר של השיר כולו.
לדעתך, באיזו נימה נאמרים הדברים שבשורות אלה? הסבר והדגם את דבריך.

2. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריי.

מתחת לפני האדמה / אלי אליהו

ומה לעשות שאצלי
 הנתוח הצליח ובגדד
 מתה. ולא נותרה
 אלא המוסיקה שהיה אבי
 שומע בתחנות הבושה,
 כשהמתין בחניון התת־קרקעי,
 לקחת אותי אל צבא העם
 בדרכו לעבודה.

ולא אשכח לעולם
 את עצב ידו המגוששת
 אחר העברית, להחליף מהר,
 לפני שיוצאים ועולים
 מעל פני האדמה.

הסבר את משמעות המשפט הפותח את השיר "ומה לעשות שאצלי / הניתוח הצליח ובגדד / מתה".

בתשובתך כתוב כיצד בא לידי ביטוי במשפט זה פער הדורות בין הבן לאביו.

האם לדעתך הבן בעד "הניתוח" המוזכר בשיר או נגדו? הסבר והדגם את דבריך.

3. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

נְעֵרָה מִן הַקְטָמוּנִים (חֲתָר־אֶרֶץ) / מִירֵי בֶן שִׁמְחוֹן

נְעֵרָה שְׁחֹרָה עִם חֲטָטִים בְּפָנִים
עֲלִיזָה אֶלְפִנְדָרִי
בְּמָקוֹם שְׁנוּעֵד לְאֲנָשִׁים אַחֲרִים
מְכַבֶּסֶת אֶת בְּגָדֶיהָ
כְּמִי שְׁעוֹשֶׂה הַטּוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים
אַחַר כֶּן תִּדְיַח רִצְפָּה
וְתִתְקַן פְּרָחִים בְּאֶגְרֹטֶל
הִיא מִתְאַיֶּמָה אֶת צִבְעֵי הַחֲלָצָה לְחֻצָּאִית
הִיא לֹא שְׁמָה עַל הַחֲטָטִים בְּפָנִים
הִיא שְׁמָה עַל זֶה שְׂכָבָה עָבָה שֶׁל "מִיָּק אֶפ"
וְלֹא רוֹאִים כָּל כֶּן.
בְּכָלֵל זְכוּיֹתֶיהָ וְהַצְלָחוֹתֶיהָ לֹא תִלְוִיּוֹת בָּזָה
הִיא מְקַפֵּידָה לְמִלָּא אֶת חוֹבוֹתֶיהָ לְפִי הַסֵּדֶר
וְאִמּוֹנָה הֵיטֵב עַל מִי "בְּסֵדֶר" מִי "לֹא בְּסֵדֶר".
מִדֵּי פַעַם יֵשׁ לָהּ הַתְּפָרְצִיּוֹת, אֲבָל בְּצִדִּק
בְּהִתְחַשֵּׁב בְּעֵבֶדָה שְׂכָל כֶּן הַרְבֵּה אֲנָשִׁים לֹא יוֹדְעִים אִיךָ לְהִתְנַהֵג
זֶה הַטֵּבֵע שְׁלָה
הִיא לֹא סוֹבֶלֶת אֶת כָּל אֱלֹה שְׂאוֹמְרִים שְׁטִיּוֹת
שְׂאִין לָהֶם טַעַם
וְשִׁלָּא שׁוֹמְרִים עַל הַכְּבוֹד שְׁלָהֶם
אִמָּא שְׁלָה מִתָּה מִהֲתַקֵּף לֵב כְּשֶׁהִיָּתָה קִטְנָה
וְאִבָּא שְׁלָה שְׁרֵת בְּבֵית־סֵפֶר מְמַלְכֶתִי דָתִי עַל יַד הַבַּיִת
הִיא אוֹהֶבֶת אֶת הָאֵח שְׁלָה יַעֲקֹב
שֶׁהֲתַקְדֵם בְּחַיִּים
וְהוּא אֲדַמְיִנִּסְטְרָטוֹר בְּמַחֲלָקַת הַמְּשָׁק שֶׁל הָאוּנִיבֶרְסִיטָה
אַחֲרָאֵי עַל כֶּן וְכֶן עוֹבְדִים
שְׂמַקְבָּלִים אֶת הַמְּשַׁכְּרֵת מִיָּדוֹ וְנוֹתְנִים לוֹ כְּבוֹד.

(שים לב: המשך השיר והשאלה בעמוד הבא.)

היא כתבנית ומספיקה 120 מלים בדיקה
 העבודה זה הדבר הכי חשוב בשבילה בחיים
 כל בקור ב-7:30 בדיוק רואים אותה בתחנה
 (יש לה קביעות וגם הפנסיה שלה מסודרת).
 בשעות הפנויות היא סורגת גובלנים
 שקנתה בעיר העתיקה בשבת.
 אשר מתקשר לפעמים מן המוסד
 אבל היא לא מראה לו פנים כל כך
 זה טוב בשביל שידע שהיא רצינית
 ושלא יחשב שהיא תסכים לפני החתנה.
 לפעמים היא יוצאת עם אח שלה יעקב לסרט
 מגלח למשעי ובגללים מצחצחות
 וכל השכונה רואה שהיא מבלה
 והשם שלה נשאר נקי.
 כלם בשכונה יודעים שעליזה היא בחורה ללא רבב
 אומרת "שלום" ו"מה שלום הילדים"
 יודעת לתפר ויושבת בבית
 בחורה רצינית.
 יום יבוא והמזל שלה יבוא גם כן
 יבוא בחור לענין והיא תתחתן
 ותוליד ילדים שיגדלו בעזרת השם
 ויעריכו את האמא שלהם.

תאר את דמויות הגברים הסובבים את עליזה אלפנדרי, והסבר את תפקידם בעיצוב דמותה ועולמה.

הדגם את דברך.

4. לפניך שיר בלי שם (המתחיל במילים "סְלִימָה אֶת דּוֹמְעֵת") מאת אמירה הס. קרא את השיר, וענה על השאלה שאחרי.

סְלִימָה אֶת דּוֹמְעֵת שָׁם עֲדִין לִיד הַפְּרִיז'יֶדֶר עִם בְּלוֹק הַקָּרָח עַל
הַעֵינַיִם שְׁלִי
זֶה הִיָּה בְּצָרִיף הַפַּח
שׁוּם קוֹסֵם מְאָרֶץ עוֹצוּ לִי לָאן לָרוּץ לֹא בָּא
מְמִסְמֶרֶת נִפְשִׁי שְׁלֹא תִפְרָח
עֲמַדְתִּי לִיָּדֶךָ סְלִימָה וְלִילָה בְּמַעֲבְרָה חֲלַף מְעֵלִינוּ כְּמוֹ צֶל כְּבֵד

יֵשׁ לֵילוֹת שְׁאֶזְכְּרוּן קַקְטוּסִים מְעַקְצִים בְּלִשׁוֹן וּבְגוּף
כִּי אֶכְלָתִי מִפְּרִי דַעַת הַצֶּבֶר

הוּ רֵיחַ נְרַקִּיסִים מְשֻׁכָּר
מוֹשֵׁף רִגְלֵי יֶלֶד לָרוּץ עִמָּךְ בְּתוֹךְ בְּצַת נַחַל קִישׁוֹן
וְזָרִים בִּידֵינוּ -
רִיצַת בְּקָר חֲלוּמָה אֶל לַע הַבְּצוֹת הַמְּרֻהָבִיב
הַקִּיצָתֵנִי אֶל בְּקָר שְׁכָלוֹ שְׂכָר וּשְׁעַת בֵּין שְׁמִשׁוֹת אֲדִירָה
חֶפְנָה אֶל תּוֹכִיָּה יֶלְדָה קֶלֶת גּוּף נוֹשְׁמַת נוֹף
פְּרוֹשׁ לְכָל גּוֹלָה אֶל עוֹלָמוֹ.

הַיִּיִתִי עֲשׂוּיָה מְשִׁי טְהוֹר וּמְלֻמָּלָה
וּנְפִשִׁי מְסֻרָקָת בְּפֶרֶח מְסֻרָק שׁוֹלְמִית

מָה לָךְ סְלִימָה טָרֵם נוֹלְדָתְךָ נִסְפִית אֶל יָמִים גְּקֻשִׁים וְאֶת עוֹדֶךָ
נָצוּן מִתְהַפֵּף לְאִשָּׁה בְּעוֹלַת אִישׁ, יֶלְדָה יְתוּמָה מְאָב
וְאִין לָה חוֹבֵק. וְרַק אֲנִי נִצְבְּתִי לָךְ מְרַחוֹק עַל שְׁפַת הַיָּאוֹר
מְאֻסְפֶת אוֹתָךְ אֶל תּוֹכִי גְרָה אֲסוּפִית

עֵינֶיךָ כֹּה קִטְנוֹת וְיוֹקְדוֹת רָגַשׁ סְתוּם
כְּמוֹ חֵד חֲנִית
כְּמוֹ יְהִלּוּם מְלֻטָשׁ
בֵּין עֵי חֶרְבוֹת שְׁמֻחָתְךָ
עוֹד בָּךְ דְּקָלִים וְעֵסִיס הַתָּמָר.

בשיר זה באות לידי ביטוי הן חוויות קשות של מצוקה, הן חוויות מלהיבות.

הסבר והדגם את התרומה של שילוב זה לבניית משמעות השיר.

פרק שני — דרמה (40 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 5-8.

טרגדיות של סופוקלס: "אנטיגונה", "אדיפוס המלך", "טרגדיות של שקספיר: "המלט", "המלך ליר", "מקבת", "אותלו", "רומיאו ויוליה"

5. בסיום הטרגדיה מתרחש אסון המביא לתיקון ערכים שנפגעו לאורך העלילה. הסבר והדגם קביעה זו על פי הטרגדיה שלמדת.
6. אף שהטרגדיות של סופוקלס ושל שקספיר נכתבו בעבר הרחוק, הנושאים שהן עוסקות בהם רלוונטיים גם לימינו. הסבר והדגם קביעה זו על פי הטרגדיה שלמדת.

מחזה מודרני (מן המאה ה-19 או מן המאה ה-20)

7. באמצעות תיאור המציאות היום-יומית עולות סוגיות מורכבות, כמו טבע האדם והחברה האנושית. הסבר והדגם קביעה זו על פי המחזה המודרני שלמדת.
8. במחזות מודרניים רבים העמדת פנים, שקר וזיוף, הונאה עצמית וביטול עצמי מאפיינים את היחסים בין הדמויות. אילו מן המאפיינים האלה באים לידי ביטוי ביחסים בין דמויות במחזה המודרני שלמדת? הסבר והדגם את דבריך.

פרק שלישי — ספרי קריאה (35 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 9-11.

9. הכלב היהודי / אשר קרביץ

כיצד באות לידי ביטוי אכזריות וחמלה ברומאן "הכלב היהודי"?
הסבר את דבריך, ובסס אותם על שתיים מתחנות חייו של המספר ברומאן.

10. סמטת השקדיות בעומריג'אן / דורית רביניאן

על גב העטיפה של רומאן זה כתוב כי עומריג'אן הוא כפר "שרוחות ושדים ערמומיים ונשים חזקות שולטים בו ביד רמה".
כיצד שליטה זו באה לידי ביטוי ברומאן? הסבר והדגם את דבריך.

11. חיי פיי / יאן מרטל, רודף העפיפונים / חאלד חוסייני, משחקי הרעב / סוזן מארי קולינס,

נער החידות ממומביי / ויקאס סווארופ

מאבק הישרדות של הגיבור מאפיין את העלילות של רומאנים אלה.
תאר את מאבק ההישרדות של הגיבור ברומאן שלמדת, והסבר כיצד הסתיים מאבק זה.

בהצלחה!